

Επιστολή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στον Υπουργό
Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη
9/9/2008

Προς
τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας
και Θρησκευμάτων
κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη

Κοινοποίηση:
Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος
Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος
Πρωθυπουργό των Ελλήνων
Βουλή των Ελλήνων
Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης
Ημερήσιο και Απογευματινό Τύπο

Κύριε Υπουργέ,

Η Γενική Συνέλευση της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τη συνεδρίαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2008 έλαβε γνώση των υπ' αριθμ. 91109/Γ2/10-7-2008, 104071/Γ2/4-8-2008 και Φ12/ 977/109744/Γ1/26-8-08 εγκυκλίων του ΥΠΕΠΘ, που αφορούν την απαλλαγή μιας ορισμένης κατηγορίας μαθητών από το μάθημα των Θρησκευτικών, και κατόπιν συζητήσεως κατέληξε στα εξής διαλαμβανόμενα:

1. Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 2 του ελληνικού Συντάγματος η Παιδεία «αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και της διάπλασής τους σε ελεύθερους πολίτες». Σε εφαρμογή της συνταγματικής αυτής επιταγής στο άρθρο 1 παρ. 1α του Ν. 1566/1985, ορίζεται ότι το σχολείο έχει ως αποστολή τη δημιουργία ελευθέρων, υπευθύνων και δημοκρατικών πολιτών, οι οποίοι θα «διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης». Τέλος, το άρθρο 2 του Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ν. 590/77) προβλέπει ότι η Εκκλησία της Ελλάδος «συνεργάζεται μετά της Πολιτείας, προκειμένου περί θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος, ως τα της χριστιανικής αγωγής της νεότητας».

Το ΥΠΕΠΘ προκειμένου να εφαρμόσει τόσο το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο περί της

υποχρεωτικής σχολικής θρησκευτικής εκπαίδευσης των ορθόδοξων ελληνοπαίδων, αλλά και το άρθρο 13 του Συντάγματος περί θρησκευτικής ελευθερίας καθώς και τον νόμο περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων, εξέδωσε την υπ' αριθμ. 61723/Γ2/13-6-2002 εγκύκλιο, όπου ορίζεται ότι γίνεται δεκτή η απαλλαγή των μαθητών από το μάθημα των Θρησκευτικών στα σχολεία, εφόσον δηλωθεί αρμοδίως ότι ο μαθητής δεν είναι χριστιανός ορθόδοξος, και χωρίς να απαιτείται ρητή δήλωση του θρησκευόμενου στο οποίο ανήκει.

Από τη συνδυαστική ερμηνεία των ισχυουσών διατάξεων περί της σχολικής θρησκευτικής εκπαίδευσης και των τριών πρόσφατων εγκυκλίων (Ιουλίου και Αυγούστου 2008), οι οποίες έχουν διευκρινιστικό χαρακτήρα και δεν καταργούν προφανώς την υπ' αριθμ. 61723/Γ2/13-6-2002 προγενεστέρα εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ, συνάγεται ότι διατηρείται σε ισχύ και δεν έχει καταργηθεί το υποχρεωτικό του μαθήματος των Θρησκευτικών για τους ορθόδοξους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

2. Η υπ' αριθμ. 91109/Γ2/10-7-2008 εγκύκλιος, παρόλο που εκδόθηκε ως διευκρινιστική της υπ' αριθμ. 61723/Γ2/13-6-2002, λόγω της ασαφούς διατύπωσής της, σε συνδυασμό με τον τρόπο προβολής της από τον τύπο δημιουργήσε σύγχυση στο διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στις Θεολογικές Σχολές των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, στους γονείς και μαθητές και στην ελληνική κοινωνία γενικά, με αποτέλεσμα ορισμένοι από τους ανωτέρω φορείς και φυσικά πρόσωπα να θεωρήσουν ότι καταργείται το υποχρεωτικό του μαθήματος των Θρησκευτικών για τους ορθόδοξους μαθητές. Η ασάφεια αυτή θεωρούμε ότι προήλθε από τη διατύπωση της εγκυκλίου περί αναιτιολογήτου δηλώσεως απαλλαγής εκ μέρους των γονέων των ανηλίκων μαθητών ή των ενηλίκων μαθητών. Η Εγκύκλιος δεν προβλέπει ρητώς ότι το αναιτιολόγητο της δηλώσεως δεν περιλαμβάνει τους λόγους θρησκευτικής συνειδήσεως, οι οποίοι με βάση το άρθρο 13 του Συντάγματος και την υπ' αριθμ. 61723/Γ2/13-6-2002 εγκύκλιο πρέπει να προβάλλονται ως νόμιμοι λόγοι απαλλαγής από το καταρχήν και δια νόμου θεσπισθέν υποχρεωτικό μάθημα των Θρησκευτικών.

Την ανωτέρω ασάφεια επιχείρησε να άρει η υπ' αριθμ. 104071/Γ2/ 4-8-2008 εγκύκλιος, κάνοντας ρητή μνεία της ανάγκης επικλήσεως «λόγων συνειδήσεως» προκειμένου να απαλλαγεί κανείς από την υποχρεωτική παρακολούθηση του μαθήματος. Και η εγκύκλιος αυτή, όμως, δε στάθηκε ικανή να διαλύσει το θόρυβο και τη σύγχυση που επέφερε η υπ' αριθμ. 91109/Γ2/10-7-2008 εγκύκλιος, διότι και πάλι δημιουργήθηκε η εντύπωση σε ορισμένους κύκλους ότι οι «λόγοι συνειδήσεως» μπορούν να γίνουν αντικείμενο επίκλησης για την απαλλαγή και από τους ορθόδοξους μαθητές, πράγμα βέβαια άτοπο, αφού, ένας ορθόδοξος χριστιανός δε νομιμοποιείται να επικαλεστεί τέτοιο λόγο, καθώς το περιεχόμενο του μαθήματος, όπως έχει διαμορφωθεί με βάση τα Αναλυτικά Προγράμματα του ΥΠΕΠΘ βασίζεται στις αξίες και τα διδάγματα του χριστιανισμού και της ορθόδοξης παράδοσης. Προς άρση όλων αυτών των παρανοήσεων και παρερμηνειών, εκδόθηκε και τρίτη εγκύκλιος, η Φ12/ 977/109744/Γ1/26-8-08, διευκρινιστική όλων των προηγούμενων, όπου από την όλη διατύπωσή της καθίσταται σαφές ότι οι «λόγοι συνειδήσεως» είναι λόγοι που μπορούν να επικαλεστούν αποκλειστικά οι ετεροδόξοι και οι αλλόθρησκοι μαθητές. Συνεπώς, για να είναι σε θέση το σχολείο να ελέγξει τη νομιμότητα της δηλώσεως θα πρέπει να προκύπτει και να αποδεικνύεται η ιδιότητα του μαθητή ως αλλοθρήσκου ή ετεροδόξου. Στο σημείο αυτό εξακολουθεί να τελεί σε ισχύ η εγκύκλιος του 2002, όπου για την απόδειξη αυτής της ιδιότητας δε ζητείται τίποτε περισσότερο από μια απλή αρνητική δήλωση ότι ο μαθητής δεν είναι ορθόδοξος, χωρίς να απαιτείται κάποια θετική δήλωση ή πιστοποιητικό ότι

ανήκει σε κάποιο άλλο θρήσκευμα ή είναι άθεος.

3. Οι ανωτέρω τρεις εγκύκλιοι του καλοκαιριού του 2008, δεν κατήργησαν την εγκύκλιο του 2002, αλλά απλώς αφορούν στην απαγόρευση επιβολής εκ μέρους των σχολικών μονάδων υποβολής αιτιολογημένης δηλώσεως απαλλαγής από το μάθημα, περιοριζόμενης της δηλώσεως μόνο στο σημείο ότι ο μαθητής δεν είναι ορθόδοξος, ώστε να προκύπτει η ιδιότητα του μαθητή ως ετεροδόξου ή αλλοθρήσκου και έτσι να διασφαλίζεται ότι η απαλλαγή ζητείται για «λόγους συνειδήσεως» και όχι για άλλους λόγους. Παρά την ανωτέρω διαπίστωση ότι από πλευράς νόμου δεν έχει αλλάξει τίποτε ουσιαστικά, η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών εκφράζει τον προβληματισμό της, ως προς την ανάγκη έκδοσης των ανωτέρω τριών εγκυκλίων του καλοκαιριού του 2008, καθώς, μόνο η τελευταία, ήτοι η Φ12/ 977/109744/Γ1/26-8-08, προσθέτει ένα νέο στοιχείο στο ήδη υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο αφορά στην αντικατάσταση του μαθήματος του Θρησκευτικών με μάθημα άλλου διδακτικού αντικειμένου.

4. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών εκφράζει την ανησυχία της σε σχέση με τη φθίνουσα πορεία του αριθμού των διοριστέων θεολόγων κατά τα τελευταία έτη και την εν γένει υποβάθμιση του μαθήματος στην εκπαιδευτική πράξη, παρά τη μη αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου. Θεωρεί δε ότι οι δύο πρώτες εγκύκλιοι αντανακλούν αυτό το πνεύμα υποβάθμισης του μαθήματος υπό το πρόσχημα των προσωπικών δεδομένων, ενώ η τρίτη κατά σειρά αποσαφηνίζει ότι οι προηγούμενες δύο δεν καταργούν την εγκύκλιο του 2002. Το γεγονός δε ότι ο ίδιος ο κ. Υπουργός Παιδείας έκρινε ότι δημιουργήθηκε η ανάγκη να δηλώσει ρητώς σε γνωστό τηλεοπτικό σταθμό ότι δεν καταργείται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας του μαθήματος των Θρησκευτικών για τους ορθόδοξους μαθητές, οδήγησε το σώμα της Γενικής Συνέλευσης της Σχολής μας στην απόφαση να εκφράσει την ανησυχία του για το μέλλον του μαθήματος των Θρησκευτικών, και τη συρρίκνωση των επαγγελματικών οριζόντων των αποφοίτων της.

5. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών παρέχει δια των προγραμμάτων σπουδών της όλα τα εφόδια στους αποφοίτους της για να διδάξουν το μάθημα των Θρησκευτικών με βάση το Ορθόδοξο περιεχόμενό του, αλλά ταυτόχρονα με υπεύθυνη και αντικειμενική στάση, σεβασμό και ανεκτικότητα προς τις μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις των άλλων λαών, οι οποίες ήδη κατά τα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα διδάσκονται στη δευτεροβάθμια κυρίως εκπαίδευση σε γνωστικό και παιδαγωγικό επίπεδο.

6. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών είναι διατεθειμένη να συνεργαστεί με το ΥΠΕΠΘ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ώστε να αναβαθμιστεί ακόμη περισσότερο το μάθημα των Θρησκευτικών, να εμπλουτιστούν τα αναλυτικά σχολικά προγράμματα με μαθήματα κοινωνικής ηθικής ή ιστορίας των θρησκευμάτων, τα οποία θα μπορούν να παρακολουθούν οι μαθητές στο σύνολό τους ανεξαρτήτως θρησκείας ή ομολογίας.

7. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών θεωρεί ότι στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα του δυτικού κόσμου, όπου οι πολιτικές και οι διαπολιτισμικές προκλήσεις και οι διαθρησκειακές επαφές, αλλά και οι συγκρούσεις σε επίπεδο επιμέρους κοινωνικών ομάδων είναι περισσότερο έντονες από ποτέ, οι αξίες πρέπει να επανατοποθετηθούν στο επίκεντρο της Παιδείας προκειμένου: α) να λειτουργήσουν εξισορροπητικά στην αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογικής προόδου και της αποθέωσης του οικονομικού κέρδους εις βάρος των ανθρωπιστικών ιδεωδών, ώστε να αποσοβηθεί ο κίνδυνος διάπλασης ατόμων που να ενδιαφέρονται μόνο για την ανάπτυξη ορισμένων δεξιοτήτων τους και όχι για τη δημιουργία μιας ελεύθερης και ολοκληρωμένης προσωπικότητας, όπως απαιτεί το ελληνικό Σύνταγμα αλλά και όλα τα Συντάγματα των δημοκρατικών Κρατών, β) να καλλιεργηθεί ακόμη περισσότερο στη

νεολαία και τον κοινωνικό ιστό το πνεύμα της ανεκτικότητας, του σεβασμού απέναντι στο διαφορετικό, της υπεράσπισης των δικαιωμάτων των αδυνάτων και των ολίγων, αξίες που κατά βάση ο Χριστιανισμός έχει προσφέρει στην ανθρωπότητα δια του ευαγγελισμού της εν Χριστώ αγάπης, γ) να αντιμετωπιστούν αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης όπως, η ηθική σχετικοκρατία, ο θρησκευτικός συγκρητισμός, ο αντιδραστικός φονταμενταλισμός και να ενισχυθούν οι θετικές παράμετροι του παγκόσμιου αυτού φαινομένου, όπως η διάθεση επικράτησης της ειρήνης, της αλληλεγγύης και της συνεργασίας των λαών.

8. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών επισημαίνει ότι η αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός και η πλήρης αξιοποίηση του μαθήματος των Θρησκευτικών στις σχολικές μονάδες καθώς και η τοποθέτηση θεολόγων καθηγητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θα προσφέρει υπολογίσιμο κοινωνικό και μορφωτικό όφελος, καθώς θα ενισχύσει την άμεση σύνδεση του ελληνικού Πανεπιστημίου με την αγορά εργασίας και την κοινωνία γενικότερα, θα αυξήσει την απορροφητικότητα των αποφοίτων των Θεολογικών Σχολών στα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία με ταυτόχρονη μείωση της ανεργίας των νέων θεολόγων επιστημόνων και θα αποτελεί εγγύηση για μια υπεύθυνη και νηφάλια θρησκευτική αγωγή που θα λειτουργεί ως ανασταλτικό μέσο στη μισαλλοδοξία, στο θρησκευτικό φανατισμό, στην κοινωνική αδικία και κάθε είδους διαχωρισμό, επιθετικότητα, βία ή άλλο εμπόδιο στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και των επιμέρους κοινωνικών ομάδων.

Κατόπιν όλων αυτών, ζητούμε σε συνέχεια των τηλεοπτικών δηλώσεων του κ. Υπουργού να διευκρινιστεί με νέα εγκύκλιο ότι παραμένει σε ισχύ η αρχική εγκύκλιος του 2002 και ότι το μάθημα των Θρησκευτικών είναι υποχρεωτικό για τους ορθοδόξους μαθητές. Περαιτέρω δηλώνουμε ότι επιζητούμε την αγκαστή συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ, για την ευρύτερη αναγνώριση της παιδευτικής αξίας και αναγκαιότητας του μαθήματος των Θρησκευτικών.

Η Κοσμήτωρ
της Θεολογικής Σχολής

Ελένη Παπακώστα-Χριστινάκη
Καθηγήτρια